

26 אבימלך בן ירובעל שכמה... ויהרוג את אחיו...²³ – מדוע
27 אין רש"י מזכיר פורענות זו?²⁴
28 אין לומר שזאת מפני שלא היתה זו פורענות של כלל
29 ישראל, כי הרי גם הענין של "עינו את דינה" היה ענין
30 פרטי.

31 (ה) מצד שני מוצאים, שבשכם התרחשו גם מאורעות
32 טובים, כפי שמציין רש"י כבר לפני כן²⁵, שבשכם "קבלו
33 ישראל שבועת התורה", וכפי שמסופר בנביאים²⁶ שיהושע
34 כרת בשכם ברית עם ישראל על קיום התורה והמצוות. שם
35 שמע אברהם מהקדוש־ברוך־הוא את "בשורת הזרע" ואת
36 "בשורת ארץ ישראל"²⁷. ואם־כך, מהו ההכרח לפי פשוטו
37 של מקרא, ששכם הוא מקום המוכן דוקא לפורעניות?
ד.

לפי הפשט לא היתה מכירת יוסף בשכם

38 את לשון רש"י "שם קלקלו השבטים", ולא "מכרו
39 (אחיו) את יוסף", ניתן להסביר, שרש"י נוהג כאן לפי
40 שיטתו בפירושו על התורה:

41 על המילים "נלכה דותינה"²⁸ מפרש רש"י: "לבקש לך
42 נכלי דתות שימיתוך בהם, ולפי פשוטו שם מקום הוא ואין
43 מקרא יוצא מידי פשוטו". לאחד שמביא רש"י שני
44 פירושים, הוא מוסיף "ואין מקרא יוצא מדי פשוטו", ודבר
45 זה אינו מצוי כלל במקומות אחרים שבהם מביא רש"י שני
46 פירושים (לפי "אגדה" ולפי "פשוטו"). כוונת רש"י בכך
47 היא להסביר²⁹, שגם לפי הפירוש הראשון "אין מקרא יוצא
48 מידי פשוטו", ודותן הוא "שם מקום". כלומר, כדברי
49 המפרשים³⁰, במילים "נלכה דותינה" נכללים שני ענינים:
50 (א) "שם מקום הוא" – אחי יוסף הלכו משכם למקום
51 ששמו דותן, (ב) הליכתם היתה "לבקש לך נכלי דתות...".

1 הסיפור הכרחי לציין תחילה שיוסף הגיע לשכם, שאם
2 לאו, אין מתאים ההמשך – "תועה בשדה... אחי אנכי
3 מבקש" ו"נסעו מזה".

ג.

השאלות על דברי רש"י בהמשך

4 רש"י ממשיך ואומר: "שם קלקלו השבטים, שם עינו
5 את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד שנאמר¹⁷ וילך
6 רחבעם שכמה".

7 יש להבין:

8 (א) מהו טדר ה"פורעניות" המוזכרות בפירוש רש"י?
9 המאורע "עינו את דינה" היה לפני ש"קלקלו השבטים",
10 ולכאורה, צריך היה רש"י להזכירם לפי סדר
11 התרחשותם¹⁸.

12 (ב) יותר מכך: המקור לפירוש רש"י זה הוא בגמרא¹⁹
13 ובמדרש תנחומא²⁰, ושם אכן מוזכרים האירועים לפי סדר
14 התרחשותם – "עינו את דינה" מוזכר ראשון – מדוע משנה
15 רש"י והופך את הסדר?

16 (ג) בגמרא ובתנחומא נאמר "בשכם מכרו (אחיו) את
17 יוסף" – מדוע משנה רש"י את הסגנון, ואומר "שם קלקלו
18 השבטים"?

19 ולכאורה, להיפך: הביטוי "קלקול" מתאים לענין
20 שאינו חמור, כפי שאומר רש"י לפני כן²¹ על ראובן
21 ש"אפילו בשעת הקלקלה קראו בכור". ואילו כאן מדובר
22 על מכירת יוסף שהוא ענין חמור²², ומדוע מסתפק רש"י
23 בביטוי "שם קלקלו השבטים" בלבד?

24 (ד) נמצא בספרי הנביאים, לפני הסיפור "וילך רחבעם
25 שכמה", ענין נוסף של פורענות שהתרחש בשכם: "וילך

21) וישלח לה, כג. ובפרש"י שם, כב (בפי' ה'): שלא חטא ראובן.
22) ובלשון הכתוב (ויחי נ, יז): פשט אחיך גו'.
23) שופטים ט, א ואילך. ועיי"ש בכל הקאפיטל.
24) וכן יש להקשות למה לא הובא בסנהדרין ותנחומא שם. – אלא
שהתירוץ בפרש"י צ"ל ע"ד הפשט.
25) לך יב, ו. וראה גם פרש"י ראה יא, ל.
26) יהושע כד, א ואילך. וראה שם ח, ל ואילך.
27) לשון רש"י לך שם, ז. ולהעיר שזו פעם הראשונה שנאמר "יורא ה'
אל אברם".
28) לקמן פסוק יז.
29) כמ"ש בדברי דוד שם.
30) רמב"ן שם. דברי דוד שם. וראה אברבנאל שם.

17) דה"ב י, א. וצע"ק למה לא הביא רש"י הכתוב (שלפניו) דמלכים א'
יב, א – כבסנהדרין קב, א*. ובתנחומא פרשתנו (ב) מביא הכתוב "ויבן ירבעם
את שכם גו'" (מ"א שם, כה). ואולי הוא להדגיש שגם שם נאמר "שכמה"
שמורה שהוא מקום מוכן לפורעניות (ובפרט לפירוש הלבוש דלעיל הערה 6).
18) ונוסף ע"ז שאינו לפי סדר הזמנים – הרי לכאורה: (א) מתאים יותר
להתחיל בפורעניות שהייתה בפועל לפני יובא שכמה ומכירת יוסף – "ענו
את דינה" – שמשום זה הוא מקום מוכן (מכבר) לפורעניות. (ב) אין שייך
לומר דבשכם אירע מכירת יוסף מפני שהוא מקום מוכן לפורעניות, והראי
הראשונה ע"ז (שהוא מוכן לפורעניות) – כי שם אירע הפורעניות דמכירת
יוסף!
19) סנהדרין שם.
20) שם.